

de Quay in staat, het advies in te winnen van Schermerhorn die in bezet gebied was ondergedoken; Schermerhorn riep daar de gehele leiding van *Je Maintiendrai*, de z.g. Centrale JM-groep, bijeen – de meesten deelden de Quay's vrees en deze hield, nadat hij terzake was ingelicht, de oprichting van de Volksbeweging tegen. Wat de Quay in die tijd dacht, vindt men duidelijk uitgedrukt in een inleiding welke hij eind november voor de Studie-commissie Politiek van de GOIWN te Eindhoven hield; hij sprak er zich in beginsel in uit tegen de verzuiling (en tegen de handhaving van alle bestaande wettelijke mogelijkheden tot echtscheiding), verwachtte overigens dat de traditionele politieke partijen in eerste instantie, en zulks 'met steun van een belangrijk gedeelte' der bevolking, zouden terugkeren, maar dan zou het tegelijk komen tot 'een geestelijke omvorming' die 'door een nieuwe, voorlopig buiten-politieke organisatie, een soort Volksbeweging, te bereiken' was; die Volksbeweging zou Christelijk zijn, 'dat wil zeggen: gebonden aan objectief zedelijke doch ook voor sociaal-democraten te aanvaarden normen, en bovendien nationaal georiënteerd.'¹

De redactie van *Je Maintiendrai* beschouwde de Quay's terughoudendheid als noodlottig. Vooral ook op advies van dr. H. Brugmans (een van de opposanten tijdens het beraad in de Centrale JM-groep, die uit bezet gebied naar het Zuiden was ontsnapt) werd eind april '45 besloten, de Volksbeweging in het Zuiden tòch op te richten. Er verscheen op de 28ste in *Je Maintiendrai* een oproep 'Wij starten', waarin aangedrongen werd op het plaatselijk vormen van groepen van de Volksbeweging – ruim een week later was de bevrijding van geheel Nederland een feit; toen was van een solide organisatie van de Volksbeweging in het Zuiden nog geen sprake.

*

In kringen van de Nederlandse hervormde kerk was er begin '44 rekening mee gehouden dat als gevolg van het Geallieerde bevrijdingsoffensief delen van Nederland geïsoleerd zouden raken. In dat geval zou, zo had de Algemene Synode in februari besloten, de kerkelijke leiding aan regionale Urgentie-Commissies worden toevertrouwd. Zulk een Urgentie-Commissie werd in het bevrijde Zuiden in november '44 gevormd

¹ 'Vergadering van de Studiecommissie Politiek van de GOIWN, afd. Eindhoven', 24 nov. 1944 (Vm, III, 73).